

Határtalan Régészet

Régészeti ismeretterjesztő magazin

Megjelenik: negyedévente
Ára: 990 Ft
Előfizetve: 750 Ft

Főszerkesztő: Fogas Ottó
Szerkesztőségi referens, szakmai koordinátor
Bácsmegi Gábor

Szerkesztő
Fogas Ottó

Képszerkesztő
Keresztes Noémi Ninetta
Litauszki Zoltán

Olvasószerkesztő, korrektor
Széll Katalin

Grafika, nyomdai előkészítés
Magyar Milán (Móra Ferenc Múzeum)
Donka Gergely (Móra Ferenc Múzeum)

Szerkesztőség
Cím: 6720 Szeged, Roosevelt tér 1–3.
Telefon: +36-62-549-040
Fax: +36-62-549-049
E-mail: info@mfm.u-szeged.hu

A magazin hivatalos weboldala
www.hatartalanregeszett.hu

A magazin Facebook-oldala
Határtalan Régészet

Kiadja
Móra Ferenc Múzeum, 6720 Szeged, Roosevelt tér 1–3.

Felelős kiadó
Fogas Ottó igazgató

Nyomdai kivitelezés
Generál Nyomda Kft., 6728 Szeged, Kollégiumi út 11/h

Felelős vezető
Hunya Ágnes

Terjesztés
LAPKER Zrt. országos hálózatán keresztül,
Relay, Inmedio üzletekben, hipermarketekben és üzletláncokban,
kiemelt postahivatalokban

Terjesztés gondozása
HIRVILÁG Press Kft.
Telefon/fax: +36-1-411-0491
E-mail: hirvilag.press@hirvilagpress.com

Előfizetésben terjeszti
Magyar Posta Zrt. Hírlap Igazgatóság,
Postacím: 1900 Budapest

Előfizethető az ország bármely postáján,
a hírlapot kézbesítőknél, valamint megrendelhető:
e-mailben a hirvilaglofizetes@posta.hu címen
és telefonon a +36-80-444-444-es számon.

Továbbá a szerkesztőségben:
e-mailben a hatartalanreg@gmail.com címen
és telefonon a +36-20-310-8707-es számon.

Észrevételeiket a +36-1-767-8262-es számon jelenthetik be.

Éves előfizetési díj: 3.000 Ft

Hirdetéssel kapcsolatos információ
+36-20-221-9299

Terjesztéssel és előfizetéssel kapcsolatos információ
+36-20-310-8707

ISSN 2416-3074

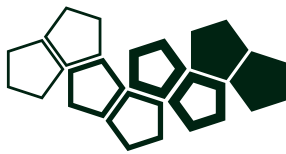
Rejtélyes földhalmok

Az Alföldön járva sokaknak tűnt már fel, hogy az utak mentén vagy a szántóföldek közepén, a megszokott „lapos” tájtól eléggé elütően, sokszor 5-6 méter magas dombok emelkednek ki. A járatosabbak azt is tudják, hogy ezek kunhalmok, sőt az emberi fantázia sokszor hatalmas kincsekkel eltemetett sírokat képzel a halmok alá! De vajon milyen célt szolgálhattak ezek az építmények?

A világhírű egyiptomi piramisok többségét a Kr. e. 2700–2500 között emelték, többnyire kőből és téglából. Hasonló, gúla alakú építmények szerte a világon ismertek Dél-Amerikától Ázsiáig, de valamikor a Kr. e. 4. évezred folyamán Kelet-Európában, talán először a Volga és Prut folyók közötti területen is elkezdtek sorra kiemelkedni a piramisok földből épített távoli, inkább kúp, mint gúla alakú rokonai. Ezeket a sír építményeket a török nyelvből az oroszba, majd a magyar nyelvbe is átkerült kurgán névvel illetjük. Az első kurgánokat építő népcsoport tehát az orosz sztyeppékről indulva a késő rézkor időszakában, valamikor Kr. e. 3300 körül érte el Magyarország területét, így hamarosan az Alföldön is magas földhalmok kezdtek el sorban megjelenni e vándorlás bizonyítékaként. Így hazánkban ezek a látványos sírhalmok már jó 500 évvel korábban megjelentek, mint a legelső piramisok Egyiptomban!

Az eddig feltárt halmok alapján azonban megállapítható, hogy a kurgánok mérete és a bennük talált „kincsek” között nincs arányosság, így feltételezhető, hogy az elhunyt rangját nem a mellé temetett értékek mennyiségével, hanem inkább a fölé halmozott föld nagyságával szándékozták jelezni. A magyar népnyelv – tévesen – kunhalmoknak nevezi ezeket a tájban mind a mai napig gyakorta iránymutatóként, igazodási pontként is használt büszke dombokat. A bronzkor folyamán még a számuk is tovább bővült, de a későbbi korok emberei is szívesen temetkeztek ezen őskori halmok oldalába, legyenek azok avarok vagy éppen a honfoglalás kori magyarok. Mostani számunk éppen ezért nemcsak a nagy méretű és elsősorban a rézkor időkához köthető halmokról, de a későbbi népek, szkíták, rómaiak, szarmaták sírlemlékeiről is említést tesz, sőt kitekintünk a mongol puszták kurgánjaira, a vikingek temetkezési szokásaira, de ellátogatunk a Közel-Keletre is. Megéri velünk tartani ezen a téren és korokon átívelő, izgalmas barangoláson!

Fogas Ottó
Felelős kiadó

◆ Címlapsztori	5
Az alföld „piramisai”, a kurgánok – BÁCSEMEGI GÁBOR	5
Az alföldi őskori halmok titkai – DANI JÁNOS – HORVÁTH TÜNDE	8
Bronzkori halomsírok a Kárpát-medencében – GUBA SZILVIA	14
Szkíta kori körárkos temetkezések – SCHOLTZ RÓBERT GERGELY	18
Halmok, buckák, hantok – Szarmata halmos és árokkeretes temetkezések az Alföldön – SÓSKUTI KORNÉL – SZAKOS ÉVA	21
Újkőkori műemlékeink – Tellek a Közel-Kelettől a Tisza-vidékig – HORVÁTH FERENC	25
◆ Kontextus	31
Halomtörténetek – Nyomozás a korai régészeti légi fényképek után – CZAJLIK ZOLTÁN	31
A Pannon királyság kultuszközpontja a Kapos mentén – FEKETE MÁRIA – SZABÓ GÉZA	35
Síremlékek, áldozati helyek, tájékoztató pontok – CSIKY GERGELY	42
A kelet-európai steppe oguz kurgánsíriái – KATONA-KISS ATTILA	46
Halomsírok Skandináviában – NICKLAS LARSSON	49
◆ Lelő-hely	53
A késő bronzkori földvárak rejtélye a Dél-Alföldön – CZUKOR PÉTER – PRISKIN ANNA – SZALONTAI CSABA – SZEVEÉNYI VAJK	53
◆ „Fegyvert, s vitézt”	57
Kocsival a túlvilágra – MRÁV ZSOLT	57
Török íjászyúrú a szegedi vár feltárásából – MOLNÁR CSILA	61
◆ Kincsásás halottal	64
Legenda és valóság: a gordioni Midasz-tumulus – KALLA GÁBOR	64
◆ Archeokaland	69
Őstörténetünk kaukázusi forrásai – M. LEZSÁK GABRIELLA	69
◆ Helló, tudomány!	72
„Holtak tenyerén járva” – SÜMEGI PÁL	72
Kunhalmok szerepe a természet- és környezettudományos kutatásban – PETŐ ÁKOS – † BARCZI ATTILA	76
Török-halom, Tatár-halom, Kun-halom: az alföldi halmok névvilága – BEDE ÁDÁM	79
Várkapitányság NZrt.: az előzetes régészeti dokumentáció a régészeti örökségvédelem rendszerében – REMÉNYI LÁSZLÓ	83
◆ Mizújs?	86
Rövid hírek a világból – BÁCSEMEGI GÁBOR	86
◆ Blogoló	89
Európa legnagyobb hagyományörző rendezvénye: a Kurultáj – HEGEDŰS ANITA	89
Időutazás az Urál körül – GALLINA ZSOLT	92
◆ Indiana Jones és barátai	96
Játék	96
Recept – Ludaskása – ZAY ORSOLYA	98

